

CULTURAL

HERITAGE

COUNTS

FOR

EUROPE

REZIME I STRATEŠKE PREPORUKE

KULTURNO NASLEĐE VREDI EVROPI

KNVE KONZORCIJUM

Projekat je kofinansiran
kroz EU program
Kreativna Evropa

Ovu publikaciju
podržao je i

BERTELSMANN

Delegacija Evropske unije
u Republici Srbiji

● **EUROPA NOSTRA (Glas kulturnog nasleđa u Evropi):**

UPRAVNI ODBOR: Džon Sel (John Sell), izvršni potpredsednik;
Pit Jaspert (Piet Jaspert), član odbora i Sneška Kvadvliih Mihailović
(Sneška Quaedvlieg-Mihailović), generalni sekretar

KOORDINATORI PROJEKTA: Luiz van Rajkeforsel (Louise van Rijckevorsel)
i Danae Anastopulos-Haimovič (Danaé Anastopoulos-Chaimowicz), kancelarija u Briselu

● **ENCATC (Evropska mreža za obrazovanje u oblasti menadžmenta u kulturi i kulturnih politika):**

UPRAVNI ODBOR: prof. dr. Kler Žiro-Labalt (Claire Giraud-Labalte),
predsednik ENCATC tematske oblasti Razumevanje nasleđa i ambasador ENCATC
KOORDINATOR PROJEKTA: Đanalia Koljandro Bejens (GiannaLia Cogliandro Beyens),
generalni sekretar

KOMUNIKACIJA: Elizabet Darli (Elizabeth Darley), direktor komunikacija

● **NASLEĐE EVROPE (Heritage Europe, Evropska asocijacija istorijskih gradova i regiona):**

UPRAVNI ODBOR: Brajan Smit (Brian Smith), generalni sekretar

● **MEĐUNARODNI KULTURNI CENTAR in Krakov (ICC):**

UPRAVNI ODBOR: prof. dr. Jacek Purhla (Jacek Purchla), direktor
ISTRAŽIVAČI: Joana Sanetra-Šeliga (Joanna Sanetra-Szeliga) i Dr. Katažina
Jagođinska (Katarzyna Jagodzińska), Institut za evropsko nasleđe

● **MEĐUNARODNI CENTAR ZA KONZERVACIJU**

„REJMON LEMER“ pri Univerzitetu Luven (RLICC):

UPRAVNI ODBOR: prof. dr. Konrad van Balen (Koenraad Van Balen), direktor
ISTRAŽIVAČI: Aziliz Vandesande (Aziliz Vandesande),
Klara Tis (Clara Thys) i dr. Sigrid van der Auvera (Sigrid Van der Auwera)

● **ALIJANSA ZA NASLEĐE (HERITAGE ALLIANCE), Engleska (VB):**

UPRAVNI ODBOR: Kejt Pju (Kate Pugh), izvršni direktor

KNVE IZVEŠTAJ

ISTRAŽIVAČKI TIM

ICC, KRAKOV: dr. Katažina Jagođinska, prof. dr. Jacek Purhla i Joana Sanetra-Šeliga sa
Pšemislavom Niđvjeckim (Przemysław Niedźwiecki) i dr. Karolinom Tilus (Karolina Tylus)
RLICC, KU LUVEN: Klara Tijus, Aziliz Vandesande, prof. dr. Konrad van Balen
i dr. Sigrid van der Auvera sa prof. dr. Likom Ferpustom (Luc Verpoest)

UREDNIČKI TIM

Prof. dr. Kler Žiro-Labalt, predstavnik ENCATC · Kejt Pju, predstavnik Alijanse za nasleđe ·
Sneška Kvadvliih Mihailović, predstavnik Evrope Nostre ·
Joana Sanetra-Šeliga, predstavnik ICC, Krakov · Brajan Smit, predstavnik Nasleđa Evrope ·
Aziliz Vandesande i Klara Tijus, predstavnici RLICC, Luven

KOORDINATOR IZDANJA

Joana Sanetra-Šeliga, KNVE Konzorcijum

LEKTURA Justina Johim (Justyna Jochym),
Anastazija Oleškevič (Anastazja Oleškievicz)

PREVOD Marija Đorđević

LEKTURA I KOREKTURA Višnja Kisič i Malena Selič

TEHNIČKI UREDNIK Aleksandra Ščepan
(Aleksandra Szczepan)

GRAFIČKI DIZAJN Radoszek Arts

ŠTAMPA DMD Štamparija

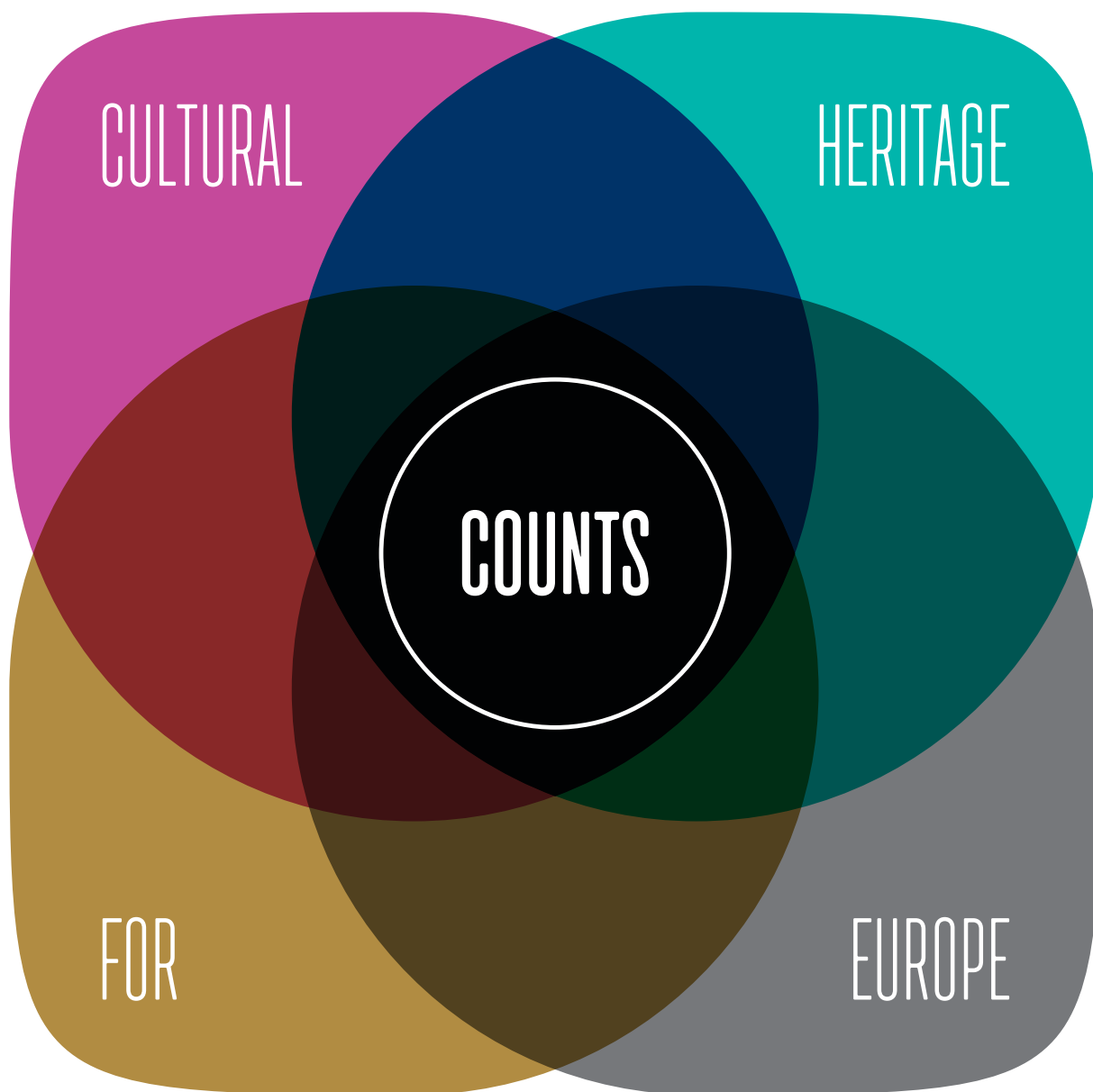
Elektronska verzija dostupna je na: www.encatc.org/culturalheritagecountsforeurope

Objavljeno u ime KNVE Konzorcijuma od strane
Međunarodnog kulturnog centra, Krakov
Jun 2015

© Copyright CHCfE Consortium

Kompletan izveštaj ISBN 978-83-63463-27-4

ISBN 978-86-917157-5-5

REZIME I STRATEŠKE PREPORUKE

UVODNA REČ

U poslednje dve decenije svedoci smo promenjenog koncepta kulturnog nasleđa: danas se nasleđe sve više posmatra kao deo razvojnih politika i kao resurs koji doprinosi širim i raznolikijim ciljevima od pukog očuvanja i praktične prezentacije ostataka prošlosti. Istraživanje i izveštaj *Kulturno nasleđe vredí Evropi*, u izdanju panevropske federacije *Evropa Nostra*, urađenog uz podršku programa *Kreativna Evropa*, donosi nove elemente i nove podatke za diskusiju i profesionalni angažman u oblasti nasleđa, pokazujući da mnogi projekti vezani za baštinu širom Evropske Unije daju doprinos socijalnoj integraciji, obrazovanju i kritičkom mišljenju, utiču pozitivno na kvalitet života i okruženja građana, grade imidž određene zajednice i njenih specifičnosti u globalnom kontekstu, podstiču otvaranje novih radnih mesta i atraktivnost određenih lokaliteta za turiste i građane, pomažu privlačenju investicija i strukturnih ulaganja... Čitajući o iznetim primerima, uspešnim slučajevima i zaključcima ovog izveštaja dobijaju se, s razlogom, argumenti da nasleđe može doprineti mnogim društvenim, političkim i ekonomskim izazovima današnjice.

Mnoge od tvrdnji, predstavljenih u ovom izveštaju, mogu delovati kao preterano optimistično obećanje neprimenjivo u našem kontekstu. Politike i prakse u oblasti nasleđa, u Srbiji i širem regionu, uz retke izuzetke, ostale su dominantno oslonjene na logiku zaštite i konzervacije, ne prepoznajući dugoročno planiranje korišćenja nasleđa kao resursa za šire društvene, kulturne, obrazovne, vaspitne, ekonomske i ekološke politike razvoja. Manjak je legislativnih okvira koji usmeravaju institucije u ovom pravcu, malo je projekata i programa koji u procesu zaštite spomenika kulture razmišljaju o integrativnom i dugoročnom upravljanju, društvenoj funkciji, interpretaciji, edukativnoj svrsi i ekonomskoj održivosti spomenika, i gotovo da nema istraživanja i istraživačkih projekata koji razvijaju indikatore za evaluaciju raznolikog uticaja kulturnog nasleđa na okruženje.

Prevodom sažetka ovog izveštaja na srpski jezik *Evropa Nostra* i *Evropa Nostra Srbija* žele da doprinesu javnoj diskusiju o ulozi i uticaju kulturnog nasleđa na društvo, kao i o potencijalu koje nasleđe ima za održivi razvoj. Nadamo se da će pojedini od argumenata i primera iz ove publikacije, kao i detaljnije verzije istraživanja na engleskom jeziku, poslužiti kao dodatni podsticaj stručnoj zajednici, istraživačima i donosiocima odluka u stvaranju integrativnih praksi upravljanja nasleđem, u sprovođenju interdisciplinarnih istraživanja i evaluacija, ali i u stavljanju nasleđa na agendu ne samo kulturnih, već i obrazovnih, socijalnih, ekonomskih, omladinskih, turističkih, ekoloških i drugih politika.

Beograd, juni 2017

irin subotic

DR IRINA SUBOTIĆ

Predsednica Evropa Nostre Srbija
Potpredsednica Evropa Nostre

UVODNA REČ

Delegacija Evropske unije u Srbiji s ponosom podržava kulturno nasleđe Srbije i jugoistočne Evrope. Nedavno doneti dokumenti Evropske unije zajedno sa ulaganjima u istraživanja i projekte, i odlukom da se 2018. godina proglasi godinom evropske kulturne baštine, ukazuju na rastuće zanimanje Unije za kulturno nasleđe i njenu posvećenost tom nasleđu.

EU je kulturno nasleđe odredila kao prioritet i ukazala da je ulaganje u kulturnu statistiku neophodan preduslov za donošenje politika o kulturnom nasleđu zasnovanih na činjenicama. Takve politike podržale bi integrisanije upravljanje baštinom i sveobuhvatniju ključnu politiku o kulturnoj baštini unutar Unije. Svi ovi koraci odraz su bitne promene u kulturnim politikama i njihovom sprovođenju i naglašavaju značaj intergisanog pristupa nasuprot tradicionalnom, koji je težište stavljao na očuvanje.

Izveštaj i nalazi projekta „Kulturno nasleđe Fredi Evropi” prvi put na jednom mestu predstavljaju dokaze i slučajeve iz različitih zemalja EU koji ukazuju na značajan privredni, društveni, kulturni i ekološki uticaj kulturne baštine kao strateškog društvenog resursa. Sve to u skladu je sa idejom koju Evropska unija i Savet Evrope poslednjih deset godina promovisu u Srbiji i regionu kroz različite programe i oblike finansiranja.

EU je raznim programima podržala obnavljanje i osavremenjivanje mnogih bisera srpske i evropske kulturne baštine u Srbiji, poput Senjskog rudnika, rimske carske palate Feliks Romulijana, srednjovekovnog manastira Bač, važnog mezolitskog arheološkog nalazišta Lepenski Vir, Golubačke tvrđave i brojnih muzeja, crkava, sinagoga i drugih kulturnih zdanja širom zemlje. Bili smo naročito ponosni na Srbiju kad je njen mladi i dinamični tim istraživača, predvođen niškim Zavodom za zaštitu spomenika kulture, 2016. godine osvojio Gran pri Evrope Nostre za studiju konzervacije sela Gostuša u pirotskom kraju.

Nadamo se da će izveštaj „Kulturno nasleđe vredni Evropi” podstaći razgovore o baštini i pokretanje novih inicijativa u toj oblasti, i dati podstreka budućoj saradnji i zajedničkom učenju Srbije sa drugim evropskim zemljama. Predstojeća „Evropska godina kulturnog nasleđa 2018” pruža izvanrednu priliku kako običnim građanima tako i stručnjacima širom Evrope da razmene iskustva, pristupe i znanja o baštini. Evropska unija nastaviće da pomaže oživljavanju kulturnog nasleđa Srbije!

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Oskar Benedikt'.

OSKAR BENEDIKT

Otpravnik poslova i vršilac dužnosti
šefa Delegacije EU u Srbiji

UVODNA REČ

*Niti sve što vredi
može biti prebrojano,
niti sve što
može da se izbroji
vredi.*

ALBERT AJNŠTAJN

Osećam zadovoljstvo što mogu da vam predstavim izveštaj *Kulturno nasleđe vredi Evropi*, koji ukazuje na izuzetan uticaj koji kulturno nasleđe ima na poboljšanje kvaliteta naših života. Bogatstvo arhitektonske baštine, lokaliteta, istorijskih celina i kulturnih pejzaža svakog kutka Evrope inspiriše nas i obogaćuje, pomažući nam da podstičemo i negujemo osećanje pripadnosti široj zajednici.

Kulturno nasleđe predstavlja kapital od nezamenljive društvene, kulturne, ekološke i ekonomske vrednosti, kako u Evropi, tako i u svetu – to znamo i srcem i umom. No, politike upravljanja nasleđem i investicije neophodne za njegovo očuvanje moraju biti zasnovane na nečemu višem od dubokih osećanja i čvrstih uverenja. Neophodne su nam i činjenice i brojke da bismo ta uverenja potkrepili i ilustrirali. Artikulisanjem vrednosti nasleđa kroz kvantitativne i kvalitativne dokaze o njihovoj koristi i uticaju, osnažiće se glas kulturnog nasleđa u Evropi.

Kroz mapiranje i analizu činjenica prikazanih u ovom izveštaju produbljuje se i pospešuje naše razumevanje, znanje i svest o celokupnom potencijalu kulturnog nasleđa kao ključnog resursa samoodrživog razvoja. Izuzetno je važno uvrstiti ovakav pristup u donošenje odluka na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i evropskom nivou, i na taj način obezbediti čvrstu osnovu za donošenje efikasnih politika upravljanja nasleđem. Slično tome, ovi dokazi pružaju jasne i razumljive informacije bitne za ulagače svih vrsta – vlade, komercijalne investitore, privatne vlasnike, filantropce, organizacije civilnog društva – koji moraju imati uvid u sve mogućnosti prilikom donošenja odluka.

Prikazivši ekonomske, kulturne, društvene i ekološke uticaje našeg kulturnog nasleđa na današnjicu, šest partnera KNVE konzorcijuma su ovim projektom zadužili Evropu. Pozdravljam njihove zajedničke i udružene napore i njihovu akademsku i upravljačku stručnost, kao i njihovu pojedinačnu posvećenost projektu. Rezultat ovog projekta jeste i dodatna vrednost koja proističe iz evropske saradnje između partnera sa različitim akademskim i životnim iskustvima, iz severne, južne, zapadne, istočne i centralne Evrope.

Na kraju, želim da iskažem posebnu zahvalnost Evropskoj komisiji za ukazano poverenje i podršku pruženu projektu *Kulturno nasleđe vredi Evropi*. Uz to, u ime celog konzorcijuma želim da pozdravim odluku Evropske unije koja je nedavno prepoznala kulturno nasleđe kao strateški resurs održive Evrope. Verujemo da će ovaj izveštaj predstavljati dragocen podsticaj institucijama Evropske unije, kao i njenim zemljama članicama, kako za dalji razvoj i sprovođenje sveobuhvatnog pristupa u proceni uticaja nasleđa, tako i za formulisanje integrisanog pristupa kreiranju politika upravljanja kulturnim nasleđem.

U ime KNVE konzorcijuma,

PLÁSIDO DOMINGO,
Predsednik Evrope Nostre

8	REZIME I STRATEŠKE PREPORUKE Napisani od strane Upravnog odbora KNVE uz podršku istraživačkog tima KNVE
---	--

9	STUDIJA
---	----------------

Projekat

Konceptualni okvir i kontekst politika upravljanja

Konzorcijum

13	ČINJENICE
----	------------------

Obim i domet istraživanja

Porast interesovanja za istraživanje uticaja kulturnog nasleđa

Geografska rasprostranjenost istraživanja uticaja kulturnog nasleđa

Ka celovitom pristupu istraživanju uticaja kulturnog nasleđa

19	10 GLAVNIH ZAKLJUČAKA
----	------------------------------

30	5 STRATEŠKIH PREPORUKA
----	-------------------------------

Podrška kreiranju politika zasnovanih na činjenicama

Merenje uticaja

Praćenje trendova

Razmena i distribucija podataka

Maksimalno uvećanje uticaja

BELEŠKE

IZVEŠTAJ

Napisan od strane KNVE istraživačkog tima uz podršku Upravnog odbora KNVE

(Ovaj tekst je dostupan u štampanoj i elektronskoj verziji **Kompletnog izveštaja**. Za elektronsku verziju, molimo vas, posetite: www.enctac.org/culturalheritagecountsforeurope)

1 UVOD

- 1.1 Istorija projekta
- 1.2 Šta podrazumevamo pod pojmom kulturno nasleđe?
- 1.3 Ciljevi projekta
- 1.4 Struktura izveštaja
- 1.5 Prethodne inicijative
- 1.6 Pregled metodologije

2 MAKRO NIVO. UTICAJ KULTURNOG NASLEĐA: TEORIJA I ANALIZA DISKURSA

- 2.1 Uvod
- 2.2 Kulturno nasleđe — definicija i promene politika i diskursa
- 2.3 Vrednost naspram uticaja
- 2.4 Negativni uticaji
- 2.5 Ka tipologiji uticaja
- 2.6 Metodologije prepoznavanja uticaja

3 MEZO NIVO. KULTURNO NASLEĐE U EVROPSKOJ UNIJI: EKONOMSKI, DRUŠTVENI, KULTURNI I EKOLOŠKI UTICAJ

- 3.1 Uvod
- 3.2 Razvoj ka celovitom pristupu

- 3.3 Od pristupa „četiri stuba“ ka „celovitom pristupu četiri oblasti“
- 3.4 Zastupljene metodologije istraživanja uticaja kulturnog nasleđa u Evropi
- 3.5 Obim studija
- 3.6 Grupe ispitanika
- 3.7 Centralna i zapadna Evropa — razlike u pristupu potencijalima kulturnog nasleđa
- 3.8 Pregled podoblasti uticaja na osnovu prikupljenih studija
- 3.9 Doprinos kulturnog nasleđa strategiji Evropa 2020

4. ZAKLJUČCI

- 4.1 Makro nivo — Uticaj kulturnog nasleđa: teorija i analiza diskursa
- 4.2 Mezo nivo — Kulturno nasleđe u Evropskoj uniji: ekonomski, društveni, kulturni i ekološki uticaj
- 4.3 Mikro nivo — Procena uticaja kulturnog nasleđa, studije slučaja i analiza dobitnika nagrade Evropske unije za kulturno nasleđe/ Nagrada Evropa Nostra
- 4.4 Rezultati istraživanja
- 4.5 Put napred

* ANEKS. MIKRO NIVO—PROCENA UTICAJA U PRAKSI: STUDIJE SLUČAJA

- *1 Uticaj nepokretnog kulturnog nasleđa na grad Mehelen, Belgija
- *2 Uticaj muzeja u istorijskim zgradama u Poljskoj: slučaj Galerije poljske umetnosti 19. veka u Krakovu i msz (Muzej umetnosti (Sztuki)) u Lođu
- *3 Dobitnici nagrade Evropske unije za kulturno nasleđe / Nagrada Evropa Nostra — analiza procene uticaja

REFERENCE

REZIME I STRATEŠKE PREPORUKE

STUDIJA

PROJEKAT

Projekat *Kulturno nasleđe vredi Evropi* (KNVE), finansiran od strane Evropske unije, pokrenut je 2013. godine sa ambicioznim ciljem: da prikupi i analizira postojeća i dostupna istraživanja i studije slučaja na temu ekonomskih, društvenih, kulturnih i ekoloških uticaja kulturnog nasleđa, kako bi se procenio značaj kulturnog nasleđa, 2014. godine prepoznatog od strane Evropskog saveta kao „strateškog resursa održive Evrope”.¹ Takođe, težilo se pronalaženju ubedljivih kvalitativnih i kvantitativnih dokaza da je kulturno nasleđe dalo ključni doprinos projektu *Evropa 2020. Evropska strategija pametnog, održivog i inkluzivnog rasta*² u vreme razmatranja njenog napretka.

Projekat KNVE je odgovor na memorandum *U susret strategiji za kulturnu baštinu Evropske unije – Slučaj za istraživanje*³, predstavljen Evropskoj komisiji 2012. godine od strane Evropske alijanse za nasleđe 3.3 (European Heritage Alliance 3.3), neformalne platforme trideset i dve evropske/međunarodne mreže i organizacije, aktivne u okvirima najšire definisane oblasti kulturnog nasleđa.⁴ Taj dokument je, između ostalog, ukazao na hitnu potrebu za istraživanjima kulturnog nasleđa zasnovanim na činjenicama, kako bi se podstakao dalji razvoj strateških politika upravljanja kulturnim nasleđem, i na evropskom i na nacionalnom nivou, a što bi doprinelo prepoznavanju potencijala kulturnog nasleđa kao podsticaja održivog razvoja na nivou Evropske unije i njenih zemalja članica.

Izveštaj projekta KNVE, sa svojim osnovnim zaključcima i strateškim preporukama, predstavljen je institucijama Evropske unije i njenih članica, na početku implementacije integrisanog pristupa kulturnom nasleđu (Evropska komisija, 2014), kao dodatak na deset novodefinisanih prioriteta Evropske komisije.

Prvo javno predstavljanje ovog izveštaja održano je 12. juna 2015. godine u Oslu (Norveška), na konferenciji organizovanoj u sklopu godišnjeg kongresa Evrope Nostre, u prisustvu Tibora Navračiča (Tibor Navracsics), evropskog komesara za obrazovanje, kulturu, višejezičnost i omladinu, i Vidara Helesena (Vidar Helgesen), norveškog ministra za EEP i EU.

KONCEPTUALNI OKVIR I KONTEKST POLITIKA UPRAVLJANJA

U poslednjim decenijama došlo je do velikih promena koncepta kulturnog nasleđa, kao i kulturnih politika upravljanja nasleđem na evropskom i međunarodnom nivou, koje prepoznaju višestruku važnost kulturnog nasleđa za društvo u celini.

Korenita transformacija konceptualnog odnosa prema kulturnom nasleđu započeta je sedamdesetih godina 20. veka, prelaskom sa konzervacijskog na vrednosno sagledavanje baštine. U skorije vreme u Evropi i svetu zapažen je porast svesti o sveobuhvatnoj prirodi istorijskih celina, u kojoj se njihovi materijalni i nematerijalni aspekti više ne sagledavaju kao razdvojeni. Devedesetih godina 20. veka, aspekt „održivosti”, često udružen sa ciljem „razvoja”, postaje sve prisutniji u dokumentima namenjenim upravljanju kulturnim nasleđem.

Konceptualni okvir i inspiracija za sprovođenje projekta KNVE zasniva se na principima i duhu Konvencije Faro (Faro Convention), usvojene 2005. godine pod pokroviteljstvom Saveta Evrope⁵, kao i na Deklaraciji Hangdžu (Hangzhou Declaration), usvojenoj 2013. godine pod pokroviteljstvom UNESCO-a⁶. Konvencija Faro postavlja ljude i humane vrednosti u središte novog načina shvatanja kulturnog nasleđa, dok Deklaracija Hangdžu prepoznaje kulturnu baštinu kao podstrek za održivi razvoj.

Promena politika upravljanja, koja je dovela do pokretanja projekta KNVE, danas je osnažena porastom svesti o značaju kulturnog nasleđa na nivou Evropske unije. Ovakva promena u razumevanju važnosti kulturnog nasleđa postaje očigledna u toku Briške konferencije, organizovane u decembru 2010. godine od strane belgijskog predsedništva Savetom Evropske unije,⁷ kao i u okviru konferencije u Vilnjusu u novembru 2013. godine, organizovane od strane litvanskog predsedništva Savetom Evropske unije⁸. Oba sastanka održana su uz aktivno učešće svih ključnih zainteresovanih strana i civilnog društva.

Uzlazni trend u razvoju upravljačkih politika kulminirao je 2014. godine serijom dalekosežnih dokumenata usvojenih od strane Saveta ministara Evropske unije, u periodima predsedavanja Grčke i Italije. Među njima za projekat KNVE najznačajniji su *Zaključci o kulturnom nasleđu kao strateškom resursu za održivu Evropu*⁹ (usvojeni 21. maja 2014. godine) i *Zaključci o participativnom upravljanju kulturnim nasleđem*¹⁰ (usvojeni 25. novembra 2014. godine), kao i saopštenja *Ka integrisanom pristupu kulturnom nasleđu za Evropu*¹¹, usvojenim 22. jula 2014. godine od strane Evropske komisije. Dalji dokaz povećanog interesovanja Evropske komisije za šire potencijale kulturnog nasleđa jeste i objavljivanje izveštaja Ekspertske grupe za kulturno nasleđe u okviru projekta Horizon 2020, u aprilu 2015. godine. Izveštaj pod nazivom *Činimo da kulturno nasleđe bude korisno za Evropu* (Evropska komisija, 2015) daje predloge inovativnih okvira za upravljač-

ke politike i definiše plan za istraživanja u oblasti kulturne baštine i inovacije u ovoj oblasti do 2020. godine.¹²

Takođe, zaključci Saveta Evropske unije navedeni u *Radnom planu za kulturu 2015-2018. godine*¹³ prepoznaju kulturno nasleđe kao jedan od četiri prioriteta, i naglašavaju neophodnost ulaganja u utvrđivanje statističkog stanja na kulturnom polju, kao glavnog preduslova za formulisanje politika upravljanja kulturnim nasleđem zasnovanih na činjenicama. Važno je pomenuti i inicijativu *Novi narativ za Evropu*¹⁴ (New Narrative for Europe), koja je u periodu između 2012. i 2013. godine podsetila na suštinski značaj zajedničke istorije i nasleđa za celokupan evropski projekat.

Istovetan pravac razvoja politika posvećenih upravljanju kulturnim nasleđem može se uočiti i na širem evropskom planu Saveta Evrope. U okviru Šeste konferencije ministara zaduženih za pitanja kulturnog nasleđa, održane u periodu od 22. do 24. aprila 2015. godine u Namuru, u sklopu belgijskog predsedavanja Savetom Evrope, usvojena je Namurska deklaracija (Namur Declaration) koja poziva na formulisanje „zajedničke evropske strategije za kulturno nasleđe” i njeno sprovođenje od strane Saveta Evrope u bliskoj saradnji sa Evropskom unijom, i sa obaveznim uključivanjem organizacija civilnog društva.¹⁵

Na kraju, skorašnji predlog Saveta Evropske unije, podržan od strane Evropske komisije i Evropskog parlamenta, da se u 2018. godini organizuje Evropska godina kulturnog nasleđa, predstavlja poželjan izazov i okvir za podizanje svesti o značaju i višestrukoj koristi kulturnog nasleđa za razvoj privrede, društva i kulture, kao i za zaštitu životne sredine, za sve javne i privatne zainteresovane strane.

Gorepomenute konceptualne promene i dosadašnji razvoj kulturnih politika potvrđuju važnost kulturnog nasleđa kao starteškog resursa za održivu i mirnu Evropu. One, takođe, pokazuju odlučnost institucija Evropske unije da dalje razvijaju i sprovode pristup upravljanja kulturnim nasleđem kroz integralne politike. Stoga je od presudnog značaja da u narednim godinama institucije Evropske unije, kao i njenih zemalja članica, ulože neophodne napore u prikupljanje kvantitativnih i kvalitativnih podataka o uticaju kulturnog nasleđa na privredu, kulturu, društvo i životnu sredinu, i tako formulišu čvrstu osnovu za sve buduće EU strategije, politike i akcije u oblasti kulturnog nasleđa.

KONZORCIJUM

Dvogodišnji projekat *Kulturno nasleđe vredí Evropi*, podržan od strane Programa za kulturu Evropske unije (2007-2018), pokrenuo je u julu 2013. godine konzorcijum sastavljen od šest partnerskih organizacija – Evropa Nostra (kao koordinator projekta), ENCATC (Evropska mreža za obrazovanje u oblasti menadžmenta u kulturi i kulturnih politika), Nasleđe Evrope (Heritage Europe, Evropska asocijacija istorijskih gradova i regiona), Međunarodni kulturni centar (ICC, Krakov, Poljska) i Međunarodni centar za konzervaciju „Rejmon Lemer” pri Univerzitetu Luven (RLICC, Belgija) – kao partneri, uz Alijansu za nasleđe (Heritage Alliance, Engleska, VB) u ulozi pridruženog partnera.

Članovi Konzorcijuma zajedno nude kombinaciju različitih ekspertiza, neophodnih za postizanje uspešnih rezultata projekta KNVE. Tri člana Evropske alijanse za nasleđe 3.3, Evropa Nostra, ENCATC i Nasleđe Evrope, imaju višegodišnje iskustvo direktnog učestvovanja u formulisanju politika Evropske unije kada je reč o kulturnom nasleđu. Sve tri organizacije su mreže koje okupljaju brojne organizacije članice iz svih delova Evrope – više od 1200 istorijskih gradova i regiona (Nasleđe Evrope), 100 obrazovnih institucija koje svojim programima obuhvataju oblast kulture i kulturne baštine u širem smislu (ENCATC), kao i više od 200 organizacija civilnog društva vrlo raznorodnog članstva (Evropa Nostra). Za Konzorcijum su, takođe, bili neprocenjivi iskustvo i ekspertiza Alijanse za nasleđe, koju čini oko 100 nezavisnih baštinskih organizacija u Engleskoj. Ova organizacija je u poslednjoj deceniji imala aktivnu ulogu u izradi godišnjih istraživanja o stanju engleskih istorijskih celina, pod nazivom „Nasleđe znači”.

I na kraju, istraživački tim Konzorcijuma se sastoji od predstavnika dva priznata međunarodna tela sa velikim iskustvom u oblasti kulturnog nasleđa, kao i razvijenim mrežama istraživača iz centralne Evrope (ICC iz Krakova, na primer), kao i iz zapadne Evrope i šire (RLICC iz Luvena). ICC je 1991. godine osnovala Vlada Poljske kao nacionalnu kulturnu instituciju posvećenu interdisciplinarnom istraživanju, edukaciji, izdavaštvu i izložbenoj delatnosti. ICC ostvaruje svoju misiju javne diplomatije kroz podsticanje međunarodnog kulturnog dijaloga, uzimajući širi pojam „centralne Evrope” kao polaznu tačku svojih aktivnosti i razmišljanja o baštini. RLICC je 1976. godine osnovao profesor Rajmond Lemer na inicijativu Međunarodnog saveta za spomenike i spomeničke celine (ICOMOS). Institut nudi master program iz oblasti konzervacije pri Fakultetu tehničkih nauka na Univerzitetu u Luvenu. RLICC ima četrdeset godina iskustva u interdisciplinarnoj edukaciji, istraživanjima i savetovanju u oblasti očuvanja graditeljskog nasleđa u Evropi i svetu. Obe institucije su u dosadašnjem radu redovno sarađivale sa Evropskom unijom, Savetom Evrope i UNESCO-om.

ČINJENICE

OBIM I DOMET ISTRAŽIVANJA

Istraživanje KNVE sprovedeno je u toku 2014. godine od strane Međunarodnog kulturnog centra u Krakovu i Međunarodnog centra za konzervaciju „Rajmond Lemer”, uz podršku upravnog odbora sastavljenog od predstavnika svih šest partnera projekta. Prikupljeni podaci analizirani su u istom periodu. Prikupljanje primera istraživanja, zasnovanih na činjeničnom stanju, sprovedeno je kroz razvijene mreže partnera, kao i kroz mreže članova Evropske alijanse za nasleđe 3.3, koji su po potrebi uključivani u određenim fazama projekta.

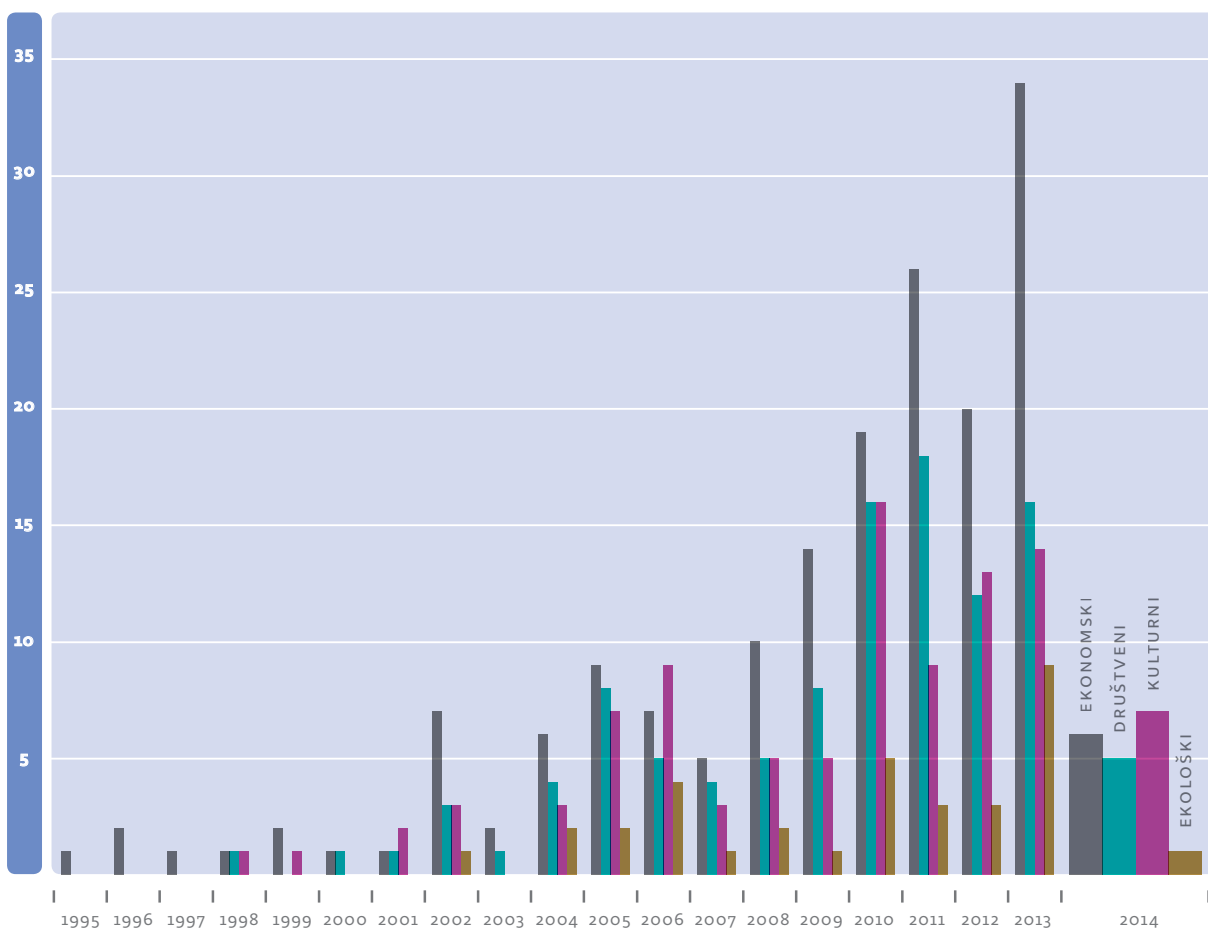
Projekat se fokusirao na materijalno i nepokretno nasleđe, istovremeno primenjujući široku i dinamičnu definiciju kulturnog nasleđa, formulisano u Faro Konvencijom¹⁶. Upravo zato, kako je već navedeno u ovom izveštaju, projekat KNVE nije ograničen na pojedinačne fizičke karakteristike kulturnih dobara, već analizira i pokretne i nematerijalne aspekte nasleđa, ukoliko su oni direktno i jasno povezani sa materijalnim i nepokretnim aspektima tih dobara.¹⁷

Istraživanje se fokusiralo na studije o kulturnom nasleđu u kojima je metodologija podrazumevala procenu uticaja kulturnog nasleđa i jasne dokaze, i stoga nije obuhvatilo mnoge projekte iz ove oblasti koji nisu zadovoljavali navedene metodološke elemente. Ono, takođe, nije obuhvatilo ni sva istraživanja u ovoj oblasti sprovedena na adekvatan način. Takav zadatak bio je neizvodljiv s obzirom na ograničenja u vremenu i resursima, kao i ne uvek dostupne studija slučaja. Imajući u vidu navedena ograničenja, nije bilo moguće ni sveobuhvatno proceniti i izvući statističke podatke prikupljene na evropskom i nacionalnim nivoima, posebno imajući u vidu metodološke razlike kao i razlike u definisanju samog pojma kulturnog nasleđa.

Projekat je, međutim, identifikovao veliki broj značajnih studija posvećenih analizi uticaja kulturnog nasleđa i grupisao dobijene rezultate na tri nivoa analize: makro, mezo i mikro. Teorijski okvir je uspostavljen na makro nivou izveštaja (sa ispitanih 140 studija), i njime je omogućeno razumevanje prikupljenih podataka u odnosu na širu, globalnu sliku. Ovaj nivo analize podrazumeva pregled teorijske literature o uticaju kulturnog nasleđa, kao i indikatora (kvalitativnim i kvantitativnim) korišćenih za procenu uticaja kulturnog nasleđa u Evropi i svetu. Mezo nivo sastoji se od analize istraživanja sprovedenih u Evropskoj uniji (sa 221 studijom, odabranom za dalju analizu), demonstrirajući širok spektar uticaja kulturne baštine na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou, kao i na nivou Evrope. Na kraju, istraživanje je zaključeno analizom na mikro nivou, pri čemu su obrađene studije slučaja koje pružaju konkretne dokaze o uticaju kulturnog nasleđa na jednu ili više od četiri oblasti: privredu, društvo, kulturu i/ili životnu sredinu. Ovaj nivo analize uključuje i uzorak projekata nagrađenih nagradom Evropske unije za kulturno nasleđe/ Nagrada Evropa Nostra.

PORAST INTERESOVANJA ZA ISTRAŽIVANJE UTICAJA KULTURNOG NASLEĐA

Broj i vrsta sakupljenih studija prikazuju hronološki razvoj i ukazuju na porast interesovanja za studije uticaja kulturnog nasleđa u Evropskoj uniji, što je prikazano dijagramom (Slika A). Stopa rasta je primetna, i posebno je važna u okviru studija koje se pretežno bave ekonomskim uticajem. Iako po broju sprovedenih studija ekonomske prednjače, od devedesetih godina prošlog veka do danas, povećao se broj studija posvećenih društvenim i kulturnim uticajima kulturnog nasleđa. Studije uticaja na životnu sredinu su još uvek relativno nedovoljno zastupljene, budući da je u pitanju nova oblast istraživanja.

SLIKA A. HRONOLOŠKI RAZVOJ OBLASTI UTICAJA KULTURNOG NASLEĐA, PREMA PRIKUPLJENIM STUDIJAMA.

Izvor: sopstven, na osnovu rezultata istraživanja.

GEOGRAFSKA RASPROSTRANJENOST ISTRAŽIVANJA O UTICAJU KULTURNOG NASLEĐA

Istraživanje, koje obuhvata sve zemlje članice Evropske unije, otkrilo je – što možda ne iznenađuje – neravnomeran broj istraživanja i studija slučaja u ovoj oblasti na teritoriji Evropske unije. Primetna je velika razlika u broju studija, kao i u samom obimu sprovedenih istraživanja, između zemalja koje su Evropskoj uniji pristupile pre 2004. godine i zemalja koje su pristupile Evropskoj uniji 2004. godine i kasnije, pri čemu se u drugoj grupi sreće manji broj studija i istraživanja ovog tipa.

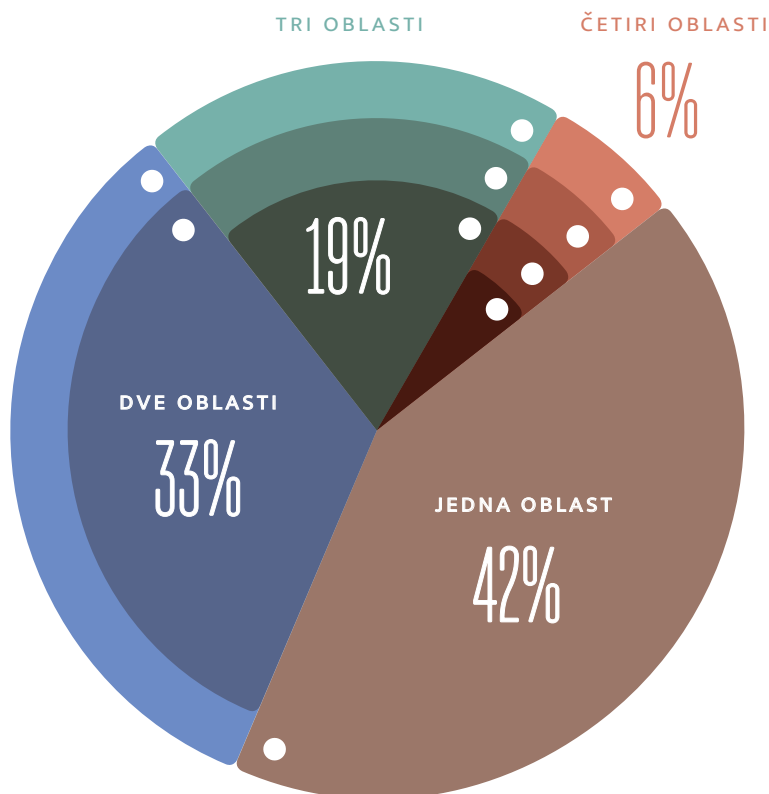
U zemljama članicama Evropske unije iz centralne i istočne Evrope, četrdeset i više godina dirigovane ekonomije i dalje igra veliku ulogu u donošenju odluka i upravljanju kulturnim nasleđem. Iako je u nekim zemljama primetna promena u pristupu proceni društveno-političkog uticaja kulturnog nasleđa (u nekim slučajevima podržane programima Evropske unije), u mnogima je još uvek vidan mukotrpan proces tranzicije. Kad je reč o očuvanju kulturnih dobara, neke od ovih zemalja suočene su sa procesima ubrzane privatizacije, kao i sa velikim zaostatkom u konzervatorskim radovima izazvanim dugogodišnjim zanemarivanjem i nerazvijenom kulturom čuvanja, pri čemu zahtevi turizma dodatno otežavaju situaciju.

Međutim, bez obzira na neujednačen broj studija, jasno je da na teritoriji Evropske unije (a i šire) postoji velika akademska i profesionalna stručnost koja može biti bolje raspodeljena i uspešnije primenjena za prikupljanje podataka, razvoj istraživačke metodologije i procenu dobijenih rezultata.

KA CELOVITOM PRISTUPU ISTRAŽIVANJU UTICAJA KULTURNOG NASLEĐA

Obimna i detaljna procena istraživanja sprovedenih na evropskom nivou jasno ukazuje (Slika B) da je samo šest odsto svih identifikovanih studija osmišljeno tako da objedini sve četiri ranije navedene oblasti uticaja. Međutim, obim studija, kao i kombinacije ispitivanih oblasti uticaja, ukazuju na načine ostvarivanja uticaja kulturnog nasleđa na ekonomiju, društvo, kulturu i životnu sredinu.

Na osnovu ovog preseka sprovedeno je „mapiranje” studija, prikazano na konceptualnom dijagramu (Slika C), koje ističe potencijale kulturnog nasleđa kao ključnog pokretača samoodrživog razvoja u različitim oblastima politika upravljanja.

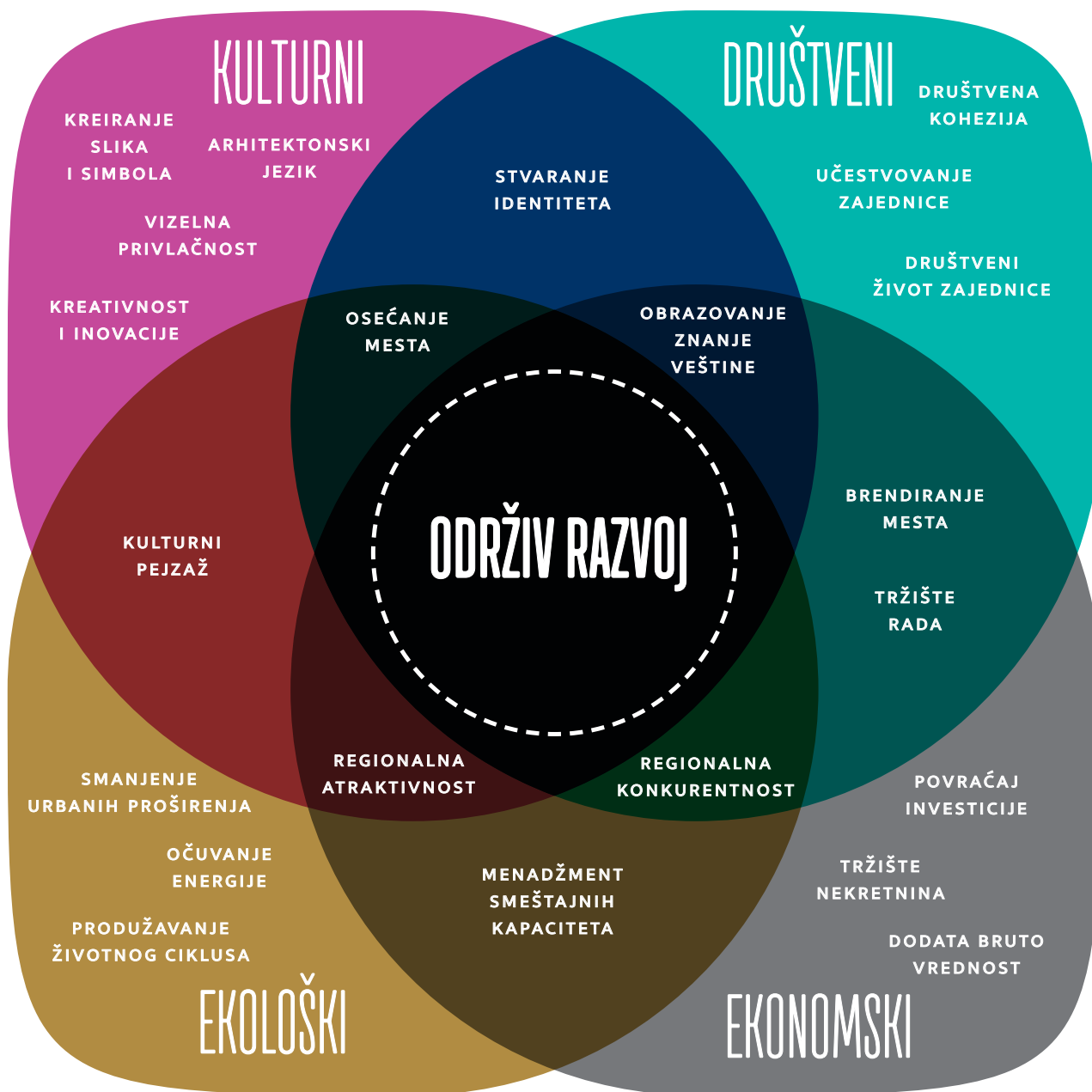

SLIKA B. MEĐUSOBNA POVEZANOST SVE ČETIRI OBLASTI UTICAJA, NA OSNOVU PRIKUPLJENIH STUDIJA

Izvor: sopstven, na osnovu rezultata istraživanja.

Činjenice predstavljene u ovom izveštaju ukazuju na to da kulturno nasleđe ima ulogu „multiplikatora” kroz koji investicija može imati pozitivan uticaj i izvan prvobitno ciljane oblasti, čime se osigurava povećanje dobiti, a samim tim i održivost početne investicije.

Osim toga, analiza sprovedena u okviru projekta KNVE ističe i da potencijalno buduće ulaganje u kulturno nasleđe od strane dominantnih političkih aktera (na primer, onih koji kreiraju politike stvaranja novih radnih mesta, investicija u socijalna preduzeća, usluga u oblasti životne sredine), može biti tumačeno kao ulaganje u uzročne činioce društveno-političkih izazova, s potencijalom da ostvari značajne posledične dobrobiti (Skica C). Ovo je primetno kada se uporedi sa često neplaniranim ali korisnim uticajima ulaganja u uzročne činioce u preventivnoj medicini – na primer, ulaganje u zdraviji način života, čime se smanjuju troškovi posledica, odnosno lečenja bolesti. Stoga analiza sprovedena u okviru projekta ukazuje na potrebu da se podigne svest o mogućnostima sadržanim u ovakvom pristupu, kao i o širokom spektru koristi koje on može da ponudi sektoru kulturnog nasleđa i drugim domenima upravljačkih politika.

SLIKA C. RAZLIČITE PODOBLASTI UTICAJA ZAPAŽENE U PRIKUPLJENIM STUDIJAMA PREDSTAVLJENE NA DIJAGRAMU CELOVITOG PRISTUPA ČETIRI OBLASTI

Izvor: sopstven

Na kraju, sprovedena analiza predstavlja važan podsticaj istraživanjima kulturnog nasleđa da postanu sveobuhvatnija i usvoje celovit pristup u budućnosti. Ovakav pristup proceni uticaja od presudnog je značaja za formulisanje „pristupa integralnih politika upravljanja kulturnim nasleđem” na nivou Evropske unije, i garantuje ostvarivanje višestrukih potencijala kulturnog nasleđa u praksi.

📍 **Kulturna četvrt Žolnaj (Zsolnay)**
u Pečuju, u Mađarskoj,

uređena za vreme trajanja projekta Evropska prestonica kulture u Pečuju 2010. godine. Danas je ona jedan od glavnih lokaliteta koji pozitivno utiče na privlačnost i prepoznatljivu posebnost samog grada.

10 GLAVNIH ZAKLJUČAKA

Projekat KNVE nudi sveobuhvatan pregled činjenica koji jasno ukazuje na široki spektar koristi od ulaganja Evrope u sopstvenu kulturnu baštinu. Izveštaj navodi i rezimira brojne studije sa relevantnim podacima i primerima, u kojima se ne pokazuju samo sve koristi kulturne baštine već i, u nekim slučajevima, i njene negativne posledice. (str. 54)

Deset ključnih zaključaka ovog projekta i izbor primera koji ih potkrepljuju slede u daljem tekstu.

1 **Kulturno nasleđe bitno doprinosi privlačnosti evropskih regija, gradova, varoši i ruralnih oblasti kad je reč o spoljnim privatnim ulaganjima, razvijanju kulturnih kreativnih četvrti, i okupljanju talenata i dolasku industrijskih grana sa visokom mobilnošću, podstičući tako i regionalnu konkurentnost u Evropi i globalno.**

PRIMER

KULTURNA ČETVRT ŽOLNAJ U PEČUJU (MAĐARSKA) centralni je element projekta obnove Pečuja – Evropske prestonice kulture 2010. godine. Projekat predstavlja jednu od najvećih *brownfield*²⁸ investicija u centralnoj Evropi posle zatvaranja rudnika uglja i uranijuma, koji je činio glavnu privrednu oblast grada. (str. 118-119)

PRIMER

KLASTER AUTOMOBILSKE INDUSTRIJE (THE MOTOR VALLEY CLUSTER) BLIZU MODENE, U ITALIJI, pokazuje kako industrija motosportova i nasleđe zajedno mogu da podstaknu lokalnu privredu i formulišu novi vid kulturnog života. Ovaj projekat je okupio kompanije automobilske industrije, muzeje i arhive, umetnike, turističke organizacije i sportske objekte, koji su zajedno podstakli porast turizma u regiji. (p. 163)

Muzej Ferari (Museo Ferrari) blizu Modene u Italiji,

deo multisektorskog i multidisciplinarnog klastera automobilske industrije koji podstiče konkurentnost regiona Emilija Romanja u Italiji

PHOTO CREDIT/IZVOR:
Turismo Emilia Romagna
CC BY-NC-SA 2.0

PRIMER

Kulturno nasleđe, uključujući i ono post-industrijsko, je vrlo često osnova za razvijanje kulturnih i kreativnih četvrti, kao što su na primer **ČETVRT KREATIVNIH INDUSTRIJA U ŠEFILDU (VB)** ili **TEMPL BAR (TEMPLE BAR) U DABLINU (IRSKA)**. Zapuštene gradske zone, sa ruiniranim zgradama, često izuzetnih arhitektonskih rešenja, vizuelno su upečatljive i svojim karakterom i jedinstvenom atmosferom privlače raznolike društvene grupe, kulturne preduzetnike i *start-up*¹⁹ kompanije (najčešće iz kreativnog sektora) koje traže povoljne uslove za iznajmljivanje prostora. Obnova kulturne baštine dodaje kulturnoj vrednosti ovakvih krajeva, ima ključnu ulogu u podizanju stepena njihove privlačnosti i doprinosi ekonomskom napretku ovakvih gradskih zona. (str. 175)

📍 **Templ Bar u Dublinu, Irska.**

Dablinska kulturna i kreativna četvrt regenerisala je ovaj deo grada zahvaljujućim raznovrsnim kulturnim dešavanjima, zanatima, spomenicima, prodavnicama i noćnom životu.

Foto: Džim Niks (Jim Nix)
CC BY-NC-SA 2.0

PRIMER

Studije o **DABLINU** i strategiji *talent hub*²⁰-ova zasnovanoj na živopisnosti isto-rijskih gradskih zona, pokazale su da je diferenciranje delova grada na osnovu individualnih kulturnih prednosti, kao i na osnovu autentičnosti ovakvih celina, doprinelo privlačenju mladih i kreativnih društvenih grupa, kao i njihovih potencijalnih poslodavaca. (str. 162)

2 **Kulturno nasleđe daje zemljama i regionima Evrope specifičan identitet i utiče na stvaranje upečatljivih gradskih narativa koji, zauzvrat, pružaju osnovu za uspešne marketinške strategije usmerene na razvoj kulturnog turizma i privlačenje novih ulaganja.**

PRIMER

Iako je osnovna svrha **UNESCO-OVE LISTE** svetske baštine da promoviše razumevanje i upravljanje lokalitetima od izuzetne, univerzalne baštinske vrednosti, uvrščivanje lokaliteta na ovu listu se generalno shvata kao brendiranje tog mesta i predstavlja snažno marketinško sredstvo. Istraživanje 878 lokaliteta na Listi svetske baštine definiše dvanaest ključnih oblasti u kojima ovi lokaliteti

ostvaruju društveno-ekonomski uticaj i, pored ostalog, uključuju i razvoj turizma i spoljnih investicija. (str. 126-127)

PRIMER Uopšteno govoreći, investicione odluke se uglavnom donose na osnovu dostupnosti resursa na određenoj lokaciji, pristupa tržištu, mogućih klijenata i troškova. Studije analizirane u okviru ovog izveštaja ukazuju da je kulturno nasleđe postalo sastavni deo gradskih narativa i njihove prepoznatljivosti. Atmosfera istorijskih gradova, čak i takvih pojedinačnih zdanja, stvara osećaj dugoročnog kredibiliteta, pouzdanosti, poverenja, a često i prestiža. (str. 161)

PRIMER Istraživanje sprovedeno u **HAMBURGU, u NEMAČKOJ**, na primer, pokazuje da postoji tendencija da se lokacije od značaja, kao što su komercijalno korišćeni zaštićeni objekti, doživljavaju kao poslovno prestižne. Studije pokazuju da je čak 87 odsto zaposlenih zadovoljnije radnom atmosferom po preseljenju u istorijski objekat, dok je 73 odsto njihovih klijenata pozitivno reagovalo na takvu promenu. Kulturno nasleđe se uzima u obzir prilikom izbora lokacije za novo ulaganje, naročito u sektoru informacionih tehnologija, kao i u drugim sektorima koji zapošljavaju visoko kvalifikovanu radnu snagu. (str. 161-162)

3 Kulturno nasleđe bitno doprinosi otvaranju radnih mesta u Evropi, a ova oblast obuhvata širok spektar poslova, tipova zaposlenja i kvalifikacija zaposlenih: od građevinskih poslova vezanih za restauraciju i održavanje, preko kulturnog turizma, malih i srednjih preduzeća do start-up kompanija, uglavnom u oblasti kreativnih industrija.

PRIMER Procenjuje se da sektor kulturnog nasleđa stvara 26,7 posrednih radnih mesta na svako neposredno radno mesto, što je znatno više nego, na primer, u automobilskoj industriji gde svako direktno radno mesto stvara svega 6,3 indirektnih radnih mesta. (str. 154)

PRIMER Broj zaposlenih u sektoru kulturne baštine procenjuje se na više od 300.000, ali potencijal kulturnog nasleđa leži u podsticanju stvaranja novih radnih mesta u drugim sektorima. Broj indirektno otvorenih radnih mesta je 7,8 miliona godišnje. (str. 153-154)

PRIMER Studija Svetske banke iz 2001. godine ukazuje na to da se na svakih milion dolara uloženi u obnovu građevinskog objekta kreira 31,3 radna mesta, dok isti iznos investiran u proizvodne industrije donosi tržištu rada svega 21,3 radno mesto. (str. 155)

PRIMER **TEJT MODERN (TATE MODERN) u LONDONU (VB)** je dobar primer uloge koju industrijsko nasleđe može da igra u transformaciji čitavih gradskih celina. U roku od samo godinu dana, Tejt Modern postao je treća najposećenija turistička atrakcija u Velikoj Britaniji, i glavna atrakcija ovog dela Londona, privlačeći pažnju i posetioce u ovaj, nekada nepoznat i nerazvijen deo grada. Ukupno je između 2.100-3.900 novih radnih mesta otvoreno za potrebe rekonstrukcije ove urbane celine, upravljanja samim centrom, kao i u ugostiteljstvu, donoseći

📍 Tejt Modern u Londonu, VB

Smeštena je u adaptiranom objektu nekadašnje elektrane u Londonu, a njen potencijalni ekonomski učinak je od 75 do 140 miliona funti godišnje u okviru šire ekonomije; omogućila je otvaranje između 2.100 i 3.900 novih radnih mesta.

Foto: Džim Bouen (Jim Bowen)
cc by 2.0

📍 Unutrašnjost Tejt Moderna

Ulaz u muzej i Hala turbina (Turbine Hall), izložbeni prostor za skulpture velikih dimenzija i umetničkih instalacija.

Foto kredit: Nik Gerod (Nick Garrod)
CC BY-NC-ND 2.0

između 75 i 140 miliona funti u okviru šire ekonomije, od kojih se između 50 i 70 miliona funti pripisuje uticaju samog Tejt Moderna. (str. 159-160)

4 **Kulturno nasleđe je važan izvor kreativnosti i inovacija, stvarajući nove ideje i rešenja, kao i inovativne oblike usluga – od digitalizacije kulturnih dobara do upotrebe najnovijih tehnologija virtualne realnosti sa ciljem interpretiranja istorijskih celina i građevina, tako ih čineći dostupnim građanima i svim posetiocima.**

PRIMER Kako je prikazano u rezultatima **PROJEKTA EPOCH**²³, kulturno nasleđe može stimulisati ICT inovacije vezane za digitalizaciju njegovih resursa, kao i potrebu njihovog predstavljanja javnosti koja koristi virtuelne tehnologije. Kreiranje novih proizvoda i usluga stvara veću ponudu i potražnju za visoko kvalifikovanom radnom snagom. (str. 175)

PRIMER Kulturno nasleđe može i samo biti izvor inovacije, inspirišući nove ideje i rešenja. Takav primer su ablativni laserski sistemi za čišćenje i zaštitu umetničkih dela razvijeni u **FIRENTINSKOM KREATIVNOM KLASTERU, U ITALIJI**. (str. 175)

5 **Kulturno nasleđe daje pozitivne rezultate kada je u pitanju isplativost investicija i važan je izvor poreskih prihoda za vlasti, kako kroz ekonomske aktivnosti sektora vezanih za baštinu, tako i kroz posredne pozitivne posledice projekata koji se bave nasleđem i dovode do daljih ulaganja.**

PRIMER Organizacija **ENGLESKO NASLEĐE (ENGLISH HERITAGE) (VB)** naručila je analizu troškova i dobiti od imovine locirane u okviru očuvanih istorijskih četvrti ili u njihovoj blizini (analiza obuhvata više od milion transakcija na tržištu nekretnina u periodu od 1995. do 2010. godine). Ova analiza pokazala je porast vrednosti nekretnina od oko 23 odsto. (str. 132-133) Istraživanje sprovedeno u Berlinu, u Nemačkoj – gde je kulturno nasleđe uticalo na porast vrednosti nekretnina za čak 1,4 miliona evra – takođe ukazuje na porast povraćaja investicija. (str. 132)

PRIMER **DRVENA CRKVA U BORGUNDU (NORVEŠKA)** samo na osnovu poreza generiše 628,5 odsto povraćaja na iznos godišnje investicije – sa troškovima održavanja od otprilike dva miliona kruna godišnje (oko 245.523 evra) i sa 1,75 miliona kruna prihoda od prodatih ulaznica. Studija procenjuje da ova crkva, kao glavna atrakcija regiona, na godišnjem nivou donosi nekih 11 miliona kruna u vidu poreza. (str. 164)

PRIMER Javna institucija za kulturnu saradnju (L'Établissement public de coopération culturelle /L'EPCC), rukovodilac lokaliteta **PON DI GAR (PONT DU GARD, FRANCUSKA)**, baštine zaštićene od strane UNESCO-a, potražuje 7 miliona evra godišnje za održavanje, od čega 3,4 miliona dolazi od lokalnih i regionalnih vlasti. L'EPCC ostvaruje 3,6 miliona evra prihoda od usluga koje pruža posetiocima (restorani, parking, muzej, prodavnica suvenira, prodaja karata). Posredno ostvareni prihodi iznose 135 miliona evra (troškovi koje posetioci imaju izvan samog lokaliteta) sa procenjenim porezom na dohodak od 21,5 miliona evra godišnje. (str. 164-165)

☉ Drvena crkva Borgund u Norveškoj

generiše 628,5 odsto povraćaja godišnje investicije i 11 miliona kruna poreza na dohodak godišnje.

Foto: Bob Vitloks (Bob Witlox)
CC BY-NC-ND 2.0

☉ UNESCO-vo svetsko nasleđe Pon di Gar u Francuskoj

čiji posredni ekonomski doprinos iznosi 135 miliona evra, a porez na dohodak 21,5 miliona evra godišnje.

Foto: Tiberio Frascari (Tiberio Frascari)
CC BY-SA 2.0

6 Kulturno nasleđe je katalizator održive regeneracije.

PRIMER

Studije ukazuju na to da razvojne strategije zasnovane na očuvanju nasleđa (kao na primer EU/Evropa Nostra nagrađena obnova **GREJNDŽER TAUNA (GRAINGER TOWN) U NJUKASLU NA TAJNU, U ENGLJSKOJ**) i inicijative koje se bave istorijskim urbanim sredinama različitih evropskih gradova (poput **KRAKOVA, LIVERPULA, LILA I MANČESTERA**) a u kojima je primenjena integrisana politika upravljanja baštinom, dovode do obnove širih gradskih područja. (str. 145)

PRIMER

Kulturno nasleđe imalo je odlučujuću ulogu u obnovi **KATEDRALSKJE ČETVRTI (CATHEDRAL QUARTER) U BELFASTU (SEVERNA IRSKA, VB)**. U ovom slučaju se pokazalo da su ulaganja koja nisu imala veze sa kulturnim nasleđem dale veoma mali, ako ne i zanemarljiv doprinos povećanju privlačnosti datog područja za investitore, za razliku od ulaganja u kulturno nasleđe koja su, kako se ispostavilo, dala podsticaj za obnovu. (str. 162)

📍 **Grejndžer Taun
u Njukastlu na Tajnu, VB**

sa strategijom zasnovanom
na kombinaciji konzervacije
nepokretnog kulturnog
nasleđa i projekta urbane
obnove.

Foto: Kej Vilijams (Kay Williams)
C BY-NC-ND 2.0

📍 **Dvorac Pščiński (Pszczyna) u Poljskoj**

Restauracija objekta pozitivno je uticala na imidž grada, podstakla je osećaj ponosa kod lokalnog stanovništva, kao i njihovo aktivno učešće u kulturnom životu.

Foto: Rafal Nalepa (Rafal Nalepa)
CC BY-NC-ND 2.0

📍 **Muzej Jamtli (Jamtli Museum) na zatvorenom i otvorenom u Švedskoj**

Positivno je delovao na mlade, podstičući ih da se ponovo uključe u sisteme formalnog obrazovanja.

Foto: Roine Johanson (Roine Johansson)
CC BY-NC-ND 2.0

7 Kulturno nasleđe je deo rešenja za klimatske promene sa kojima se Evropa suočava. Na primer, kroz zaštitu i revitalizaciju istorijskih objekata velike energetske efikasnosti.

PRIMER Ponovno korišćenje i popravka postojećeg građevinskog fonda su od značaja za očuvanje životne sredine – sve je više dokaza da se nivo energetske efikasnosti građevina iz perioda pre 1890. godine, u najmanju ruku podudara sa najsofisticiranijim građevinama današnjice, a nekada ga i prevazilazi. Sa stanovišta zaštite životne sredine, ta osobina ovih objekata jedan je od najubedljivijih argumenata za njihovo očuvanje. (str. 147)

PRIMER Očuvanje i ponovna upotreba postojećih zdanja utiče na smanjenje urbanog širenja, produžava fizički i upotrebni veka građevina i njihovih delova, i smanjuje proizvodnju otpada. (str. 80)

8 Kulturno nasleđe doprinosi kvalitetu života, dajući karakter i atmosferu gradskim četvrtima, gradovima i regijama Evrope, čineći ih privlačnim za život, rad i obilazak, kako za stanovnike i turiste, tako i za predstavnike kreativnih društvenih grupa.

PRIMER Prema istraživanju Instituta za urbani razvoj u **KRAKOVU, u POLJSKOJ**, uspešna restauracija istorijskih gradskih jezgara u ovoj zemlji odrazila se na kvalitet života lokalnog stanovništva, podstakla je privlačnost obnovljenih gradova kao turističkih destinacija i poboljšala njihov generalni imidž. (str. 120)

PRIMER Studija slučaja koja se bavi društveno-ekonomskim uticajima kulturnog nasleđa u **BELGIJSKOM GRADU MEHELEN** ukazuje na to da kulturno nasleđe i njegovo uspešno očuvanje poboljšavaju kvalitet života građana. Nasleđe je označeno kao veoma važno za poboljšanje slike grada i za porast ponosa kod njegovih stanovnika, pri čemu je 84 odsto ispitanika istaklo da je kulturno nasleđe najviše doprinelo stvaranju novog imidža grada. (str. 214-215)

PRIMER Istraživanja sprovedena u Velikoj Britaniji ukazuju na pozitivnu korelaciju između broja i prirode kulturnih dobara i gradova i njihovog imidža i privlačnosti kao turističkih destinacija. Četvrti obnovljene zahvaljujući svome kulturnom značaju su življe i oni koji ih koriste doživljavaju ih pozitivno. Čak 89 odsto ispitanika se slaže uglavnom ili u potpunosti da su ulaganja u kulturna dobra stvorila prijatne gradske sredine. Devedeset tri odsto intervjuisanih navodi da su ovakva ulaganja poboljšale imidž takvog dela grada, dok je 91 odsto navelo da su ovakvi projekti povoljno uticali na bolju predstavu grada u celini. (str. 125-126)

PRIMER Kreativni stalež definisan je u drugim istraživanjima kao važan sa stanovišta privrede, kao grupa koja privlači investitore, posebno u oblasti novih tehnologija i inovacija. Na primer, ona u **HOLANDIJI** bira svoja radna mesta, kao i mesta za život, uzimajući u obzir i estetske osobine nekog dela grada, postojanje istorijskih objekata i lepotu prirodne sredine. (str. 162)

9 **Kulturno nasleđe daje neophodni podstrek obrazovanju i celoživotnom učenju, boljem razumevanju istorije, kao i osećanju ponosa i pripadnosti, te podstiče saradnju i lični razvoj.**

PRIMER

Kulturno nasleđe može da podstakne pojedince koji su prekinuli školovanje da nastave sa sticanjem znanja i veština. Muzej **JAMTLI (JAMTLI MUSEUM), REGIONALNI MUZEJ EMTLANDA I HELSINGLANDA U OSTERSUNDU, U ŠVEDSKOJ**, čine muzej na otvorenom koji sadrži istorijske građevine, i zatvoreni muzej. U saradnji sa regionalnim arhivom i lokalnom srednjom školom muzej je pokrenuo poseban program da mladim ljudima ponudi pozitivno iskustvo učenja. Ovaj program je pomogao da se jedna trećina njegovih učesnika vrati u školu. (str. 142)

PRIMER

STUDIJA DVORCA PŠČINSKI U POLJSKOJ ukazuje na to je da je najčešći motiv posete ovom muzeju želja da se provede vreme u prijatnom okruženju, ali i da se upozna nepoznato: „lako je veoma često [...] važnije da se odmorimo ili uživamo sa porodicom i prijateljima, mnogi posetioci odlaze sa utiskom da su naučili nešto novo, odlaze nadahnuti nekom novom idejom ili podstaknute radoznalosti.” (str. 141)

10 **Kulturno nasleđe kombinuje mnoge od gorenavedenih pozitivnih uticaja za stvaranje društvenog kapitala i kohezije zajednica širom Evrope, pružajući okvire za učešće, anagažovanost i integraciju građana.**

PRIMER

Veza između istorijskih arhitektonskih celina i društvenog kapitala ostvaruje se kroz pojačan osećaj koji pruža određeni prostor, a što je podstaknuto prisustvom istorijskih zdanja koje daju neophodan kontekst za stvaranje i osnaživanje veza među ljudima. (str. 171)

PRIMER

ISTRAŽIVANJE FONDA LUTRIJE ZA NASLEĐE (HERITAGE LOTTARY FUND, VB) pokazalo je su učesnici projekata koji se bave kulturnim nasleđem kroz grupni rad, prezentacije, slušanje, intervju i posmatranje stekli dodatne istraživačke, socijalne i komunikacione, ICT i tehničke veštine, kao i jače samopouzdanje. (str. 137)

PRIMER

Igrajući ulogu centralne tačke za okupljanje i stvaranje kulture, kulturno nasleđe može biti značajan faktor u stvaranju društvenog kapitala. Kao takav pruža mogućnost za međugeneracijsko povezivanje, stvaranje veza između starog i novog stanovništva, različitih etničkih i verskih grupa, kako na samim lokalitetima i u muzejima, tako i u restoranima ili prodavnicama u okviru njih. Volonterski programi organizacija koje se bave nasleđem mogu biti od koristi svojim učesnicima, omogućavajući im kontakt sa različitim generacijama, direktnu interakciju i osećaj pripadnosti. Ovakvi programi, takođe, podstiču uzajamno razumevanje među ljudima. (str. 177)

📍 **Istorijsko jezgro Kordobe, Španija**
– pogled iz ptičije perspektive

sa Rimskim mostom, Kapijom mosta, Kulom Kalahora i okolinom, koje je 2014. godine dobilo nagradu Evropske unije za kulturno nasleđe/ Nagrada Evropa Nostra (Konzervacija).

PET STRATEŠKIH PREPORUKA

Projekat *Kulturno nasleđe vredi Evropi* daje pregled trenutno dostupnih podataka o širokom polju uticaja kulturnog nasleđa na privredu, društvo, kulturu i životnu sredinu u zemljama članicama Evropske unije. Deset glavnih zaključaka ovog projekta predstavljaju inspiraciju i prijemčiv narativ koji potvrđuje – ako je potvrda uopšte potrebna – da je kulturno nasleđe od značaja za Evropu.

Rezultati projekta ističu usmerenje politika Evropske unije, i jasno naglašavaju potencijale kulturnog nasleđa kao strateškog resursa za formiranje održive i naprednije Evrope. Oni, međutim, pokazuju i da još nije došlo vreme za slavlje: baza istraživanja neophodna za donošenje uspešnih odluka o pitanjima kulturnog nasleđa, kao i razvoja politika upravljanja istim, još je nepotpuna. Ulaganje sredstava u istraživanja ovog tipa je preko potrebno ukoliko se želi postići iskazani cilj integrisanog pristupa kulturnom nasleđu.

Na osnovu dokaza, prikupljenih kroz aktivnosti projekta KNVE, konzorcijum projekta daje sledećih pet strateških preporuka:

① PODRŽAVATI KREIRANJE POLITIKA UPRAVLJANJA NASLEĐEM ZASNOVANIH NA ČINJENICAMA

U okviru trenutnih inicijativa kulturne statistike Evropska unija i njene zemlje članice treba da:

- se pridržavaju celovitog pristupa prikupljanju, upravljanju i tumačenju kvantitativnih i kvalitativnih podataka i da ga promovišu, čime bi se potvrdio uticaj kulturnog nasleđa na evropsku privredu, društvo, kulturu i životnu sredinu;
- iskoriste okvire date u ovim istraživanjem, prilikom utvrđivanja, definisanja i kategorizacije indikatora uticaja;
- podrže odgovarajuću obuku pojedinaca zaduženih za procenu uticaja kulturnog nasleđa i utvrđivanje podataka o kulturnoj baštini.

② MERENJE UTICAJA

Institucije Evropske unije mogu odlučujuće uticati na to da svi zainteresovani akteri procenjuju uticaj kulturnog nasleđa na sistematičniji i celovit način. To je moguće postići kroz:

- Uočavanje i širenje dobre prakse;
- Zahtev da projekti finansirani fondovima Evropske unije obavljaju procene celovito, uz merenje kratkoročnih i dugoročnih posledica.

③ PRAĆENJE TRENDOVA

Evropska komisija treba da aktivno pomogne procese praćenja trendova vezanih za kulturno nasleđe u dužim vremenskim intervalima u cilju informisanja

kreatora politika na svim nivoima. Svi budući mehanizmi posmatranja treba da prikupljaju i distribuiraju studije napravljene u zemljama članicama Evropske unije. Takođe, potrebno je i redovno pripremanje i objavljivanje izveštaja Evropske unije o stanju fondova kulturnog nasleđa, kao i o pritiscima i nivoima participacije u toj oblasti. Ovi izveštaji bi trebalo da popune ključne praznine u našem znanju o kulturnom nasleđu, kako u pogledu tema, tako i u pitanju geografske lociranosti.

④ RAZMENA I DISTRIBUIRANJE PODATAKA

Kako je konstantno prikupljanje i mapiranje ključno za donošenje budućih odluka u pogledu politika upravljanja kulturnim nasleđem, Konzorcijum KNVE naglašava da:

- Činjenice prikupljene ovim istraživanjem treba da budu slobodno dostupne svim zainteresovanim stranama;
- Ispitivanje obavljeno u okviru projekta mora ostati otvoreno za dalja istraživanja, dopunu i korišćenje (*open-source*);
- Regionalne i lokalne vlasti treba podsticati da koriste rezultate ovog istraživanja kao sredstvo za unapređenje kapaciteta i kao primer za razvoj dobre prakse.

⑤ MAKSIMALNO UVEĆANJE UTICAJA

U skladu sa najnovijim dokumentima na evropskom nivou koje su usvojili Sa-vet ministara Evropske unije i Evropska komisija, kao i u skladu sa prikupljenim činjenicama, Konzorcijum KNVE naglašava važnost maksimalnog uvećanja međusektorskog uticaja kulturnog nasleđa, i to na sledeći način:

- Institucije Evropske unije i zemalja članica na svim nivoima vlasti – nacionalnim, regionalnim i lokalnim – treba da usvoje i primene integrisani pristup kulturnom nasleđu. Drugim rečima, treba da osiguraju popularizovanje nasleđa kroz:
 - uvođenje zaštite i ispravnog korišćenja nasleđa u sve politike, programe i aktivnosti
 - podizanje svesti o dobrobitima koje ulaganje u kulturno nasleđe može imati u okviru šireg polja upravljačkih politika;
- Participativno upravljanje mora biti osnaženo kroz strukturano i sistematsko uključivanje zainteresovanih strana i civilnog društva u razvijanje strategija i politika upravljanja kulturnim nasleđem;
- U okviru pregleda napretka Strukturnih fondova (2016-2017) i pripreme Strukturnih fondova sledeće generacije, posle 2020. godine, posebna pažnja treba da bude posvećena i posebno priznanje odati pozitivnim doprinosima kulturnog nasleđa regionalnom i lokalnom održivom razvoju – kao strateškog resursa „pametnog, održivog i inkluzivnog rasta” i kao osnove koja podstiče razvoj „inkluzivnih, inovativnih i reflektivnih društava”.

BELEŠKE

- 1 *Zaključci o kulturnom nasleđu kao strateškom resursu održive Evrope* Evropskog saveta usvojeni su 21. maja 2014. godine, i dostupni su na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52014XG0614%2808%29>
- 2 *Strategija Evropa 2020* dostupna je na: <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%2007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>
- 3 Memorandum je dostupan na: http://www.europanostra.org/UPLOADS/FILS/Towards-an-EU-Strategy-for-Cultural-Heritage_final.pdf
- 4 Kompletan spisak članica Evropske Alijanse za nasleđe 3,3 dostupan je na: <http://www.europeanheritagealliance.eu/members/>
- 5 *Okvirna konvencija Saveta Evrope o vrednosti kulturnog nasleđa za društvo* (Konvencija Faro) usvojena je 27. oktobra 2005. godine i dostupna je na: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/199.htm>
- 6 Deklaracija Hangdžu. *Postavljanje kulture u središte politika održivog razvoja*, usvojena je 17. maja 2013. godine i dostupna je na: <http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/images/FinalHangzhouDeclaration20130517.pdf>
- 7 Briška deklaracija. *Kulturno nasleđe: resurs za Evropu. Dobrobiti interakcije*, usvojena je 9. decembra 2010. godine i dostupna je na: <http://www.europanostra.org/UPLOADS/FILS/Declaration-of-Bruges2010-eng.pdf>
- 8 Završni izveštaj sa Evropske konferencije *Kulturno nasleđe i strategija EU 2020 - prema integrisanom pristupu*, održane 13. i 14. novembra u Vilnjusu, dostupna je na: http://www.eu-heritage2013.kpd.lt/uploads/files/Final%20statement_en.pdf
- 9 Dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52014XG0614%2808%29>
- 10 Dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52014XG1223%2801%29>
- 11 Dostupno na: http://ec.europa.eu/culture/library/publications/2014-heritage-communication_en.pdf
- 12 Izveštaj može biti preuzet sa: <http://bookshop.europa.eu/en/getting-cultural-heritage-to-work-for-europe-pbKl0115128/>
- 13 Dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XG1223%2802%29&from=EN>
- 14 Deklaracija o novom narativu Evrope, naslovljena *Um i telo Evrope*, dostupna je na: http://ec.europa.eu/culture/policy/new-narrative/documents/declaration_en.pdf
- 15 *Namurska deklaracija* dostupna je na: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016802f8a59>
- 16 Konvencija Faro definiše kulturno nasleđe kao „grupu resursa nasleđenih iz prošlosti, koju pojedinci prepoznaju, nezavisno od pitanja vlasništva, kao odraz i izraz svojih stalno evoluirajućih vrednosti, verovanja, znanja i tradicija. Ono podrazumeva sve aspekte okruženja koji nastaju u interakciji među ljudima i mestima kroz vreme.“ (Član 2 a).
- 17 Za detaljniji pregled vrednosti evropskih muzeja, pogledajte skorašnju studiju Mreže evropskih muzejskih organizacija (NEMO), pod naslovom *Muzeji za vrednosti*, a dostupna je na: http://www.nemo.org/fileadmin/Dateien/public/NEMO_documents/NEMO_four_values_2015.pdf
- 18 Termin *brownfield investicije* odnosi se na kupovinu ili iznajmljivanje postojećeg zapuštenog, neiskorišćenog ili zagađenog zemljišta, objekta ili infrastrukture (brownfield lokacije) sa ciljem pokretanja nove aktivnosti i revitalizacije. Sinoniman termin je *ulaganje u postojeće kapacitete*.
- 19 *Start-up* kompanije su novonastali preduzetnički poduhvati, koje karakterišu brz rast i usmerenost na zadovoljavanje potreba tržišta, kroz stvaranje inovativnih proizvoda, procesa ili usluga.
- 20 Ovakva strategija podrazumeva direktno podsticanje razvoja interdisciplinarnih i kreativnih centara i prostora, koji kroz svoje delatnosti (osmišljavanje novih proizvoda, procesa i usluga, koje zadovoljavaju potrebe tržišta) privlače nove grupe proizvođača i potrošača, i kroz nove sadržaje revitalizuju čitave gradske zone.
- 21 Rezultati EPOCH projekta dostupni su na: http://cordis.europa.eu/project/rcn/80601_en.html

EVROPSKA UNIJA U SRBIJI

Srbija je u decembru 2015. godine otvorila prva poglavlja u pregovorima o pristupanju Evropskoj uniji, čime je napravljen krupan korak napred u procesu započetom u martu 2012, kada je dobila status kandidata za članstvo u EU.

EU je daleko najveći donator u Srbiji sa više od tri milijarde evra grantova u poslednjih 15 godina u vim oblastima - od vladavine prava, reforme javne uprave, društvenog razvoja, do životne sredine i poljoprivrede. Samo za obnovu posle poplava iz maja 2014. godine, EU je donirala Srbiji 173,6 miliona evra, dok je više od 60 miliona evra dala kao pomoć u suočavanju sa talasom izbeglica i migranata. Danas, pomoć EU pre svega je usmerena na podršku Srbiji da se pripremi za preuzimanje i efikasno sprovođenje obaveza svog budućeg članstva u EU.

Srbija je takođe dobila sličnu pomoć u grantovima kroz bilateralne donacije država članica EU. Evropska unija je i najveći kreditor Srbije, jer su od 2001. godine potpisani kreditni zajmovi vredni 4,7 milijarde evra. Evropska unija je tradicionalno najveći trgovinski partner Srbije jer se 65% trgovinske razmene Srbije obavlja sa zemljama članicama Evropske unije. Od 2009. godine, izvoz Srbije u EU povećao se za 125,5%.

Za više informacija:

DELEGACIJA EVROPSKE UNIJE U REPUBLICI SRBIJI

Avenija 19a, Vladimira Popovića 40/V, 11070 Novi Beograd, Srbija
Tel: +381.11.3083200 Fax: +381.11.3083201
E-mail: delegation-serbia@eeas.europa.eu Website: www.europa.rs

EU INFO CENTAR BEOGRAD

Kralja Milana 7, 11000 Beograd, Srbija
Tel: +381.11.4045400 E-mail: info@euinfo.rs Website: www.euinfo.rs
Facebook: EU info centar Twitter: @EUICBG YouTube: EUICBG

EU INFO KUTAK NOVI SAD

Bulevar Mihajla Pupina 17, 21000 Novi Sad, Srbija
Tel: +381.21.451625 E-mail: officens@euinfo.rs Website: www.euinfo.rs
Facebook: euipnovisad Twitter: @EUinfoNS

EU INFO KUTAK NIŠ

Vožda Karađorđa 5, 18000 Niš, Srbija
Tel: +381.18.254461 E-mail: officenis@euinfo.rs Website: www.euinfo.rs
Facebook: euipnis Twitter: @EUinfoNis

EU u knjigama:

DIGITALNA NARODNA BIBLIOTEKA SRBIJE

Kolekcija Narodne biblioteke Srbije sadrži publikacije koje su izdale Delegacija Evropske unije u Republici Srbiji, Kancelarija za evropske integracije Vlade Republike Srbije i partnerske organizacije, a koje pružaju informacije o različitim aspektima evropskih integracija, nastanku i razvoju EU, kao i odnosima Srbije i EU: www.digitalna.nb.rs/sf/NBS/knjigeoEU

Publikacije i knjige o Evropskoj uniji na srpskom jeziku možete naći u bibliotekama širom Srbije.
www.euinfo.rs/euteka

KULTURNO NASLEĐE VREDI EVROPI – PROJEKAT

Projekat *Kulturno nasleđe vredi Evropi* sproveden je u periodu između jula 2013. i juna 2015. godine, uz podršku Evropske komisije, a kao odgovor na memorandum ‘*U susret strategiji za kulturnu baštinu Evropske unije – Slučaj za istraživanje*’, predstavljen Evropskoj komisiji 2012. godine od strane Evropske alijanse za nasleđe 3.3.

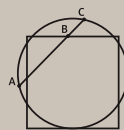
Projekat je objedinio prikupljanje, analizu i usaglašavanje istraživanja zasnovanih na činjenicama i studija slučaja iz različitih zemalja članica Evropske unije na temu uticaja kulturnog nasleđa na ekonomiju, društvo, kulturu i životnu sredinu. Projekat je imao tri cilja: da ukaže na vrednosti i potencijale kulturnog nasleđa kao strateškog resursa održive Evrope, da podigne svest javnosti o važnosti ovog resursa i da pruži starteške preporuke evropskim donosiocima odluka. Projekat je koordinirala Evropa Nostra preko Upravnog odbora, koji čine predstavnici svih partnera na projektu: ENCATC (Evropska mreža za obrazovanje u oblasti menadžmenta u kulturi i kulturnih politika), Evropa Nostra (Evropa Nostra, Glas kulturnog nasleđa u Evropi), Nasleđe Evrope (Heritage Europe, Evropska asocijacija istorijskih gradova i regiona), Alijansa za nasleđe (Heritage Alliance) iz Velike Britanije, kao i Međunarodni kulturni centar Krakov (Poljska) (ICC) i Međunarodni centar za konzervaciju „Rejmon Lemer“ pri Univerzitetu Luven (Belgija) (RLICC), koji su odgovorni za pregled i analizu postojećih istraživanja i studija slučaja procene uticaja kulturnog nasleđa na nivou Evropske unije.

© Copyright CHCfE Consortium

ELEKTRONSKA VERZIJA IZVEŠTAJA U CELOSTI DOSTUPNA JE NA:
www.encatc.org/culturalheritagecountsforeurope

encatc

MIĘDZYNARODOWE
CENTRUM
KULTURY
INTERNATIONAL
CULTURAL
CENTRE

The
Heritage
Alliance